

*Комунальний заклад вищої освіти «Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради***ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ
СПЕЦІАЛІСТІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ У МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ****M. R. Demianchuk***Municipal Institution of Higher Education “Rivne Medical Academy” of Rivne Region Council***PRINCIPLES OF VOCATIONAL TRAINING OF FUTURE JUNIOR
SPECIALISTS IN NURSING IN MEDICAL COLLEGES**

Анотація. У статті аргументовано, що професійна підготовка майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи передбачає врахування засадничих ідей і вимог до організації освітнього процесу в медичних коледжах, що відображають сукупність дидактичних принципів. До основних дидактичних принципів, яких необхідно дотримуватися у професійній підготовці майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи у медичних коледжах, віднесено принципи науковості, послідовності та систематичності, доступності, зв'язку навчання з життям (теорії з практикою) та ін. З метою дотримання принципу науковості у професійній підготовці майбутніх фахівців медсестринства враховуються наукові дані різних сфер діяльності людини: медичної, педагогічної, психологічної та ін. Реалізація дидактичного принципу послідовності і систематичності базується на формуванні системних знань студентів про медичну сферу і професійну діяльність у ній молодших спеціалістів сестринської справи. Важливим у професійній підготовці студентів у медичних коледжах є принцип доступності. Майбутні молодші спеціалісти сестринської справи повинні зрозуміти і засвоїти необхідний і доступний науковий і навчальний контент, уникаючи інтелектуальних, моральних, фізичних перевантажень. Принцип зв'язку навчання з життям, з майбутньою професійною діяльністю базується на тому, що студенти повинні усвідомлювати важливість і необхідність вивчення всіх дисциплін у медичному коледжі, щоб стати компетентним фахівцем.

Ключові слова: професійна підготовка; медичний коледж; студенти; принципи навчання; молодші спеціалісти сестринської справи.

Abstract. The article argues that vocational training of future junior specialists in nursing involves taking into account fundamental ideas and requirements to organization of the educational process in medical colleges that reflect the totality of didactic principles. The main didactic principles, which should be adhered in the vocational training of future junior specialists in nursing in medical colleges, include principle of science, consistency and regularity, accessibility, connection of study with life (theory with practice) etc. In order to comply with the principle of science in vocational training of future junior specialists in nursing the scientific data of various fields of human activities are taking into account: medical, pedagogical, psychological, etc. The implementation of didactic principle of consistency and regularity is based on the formation of systemic knowledge of students about medical field and professional activity of junior specialists in nursing in it. The principle of accessibility is important in vocational training of students in medical colleges. Future junior specialists in nursing should understand and learn the necessary and available scientific and educational content, avoiding the intellectual, moral, physical overload. The principle of connection of study with life, with future professional activity is based on the fact that students should be aware of the importance and the necessity of studying all disciplines in medical college to become competent specialist.

Key words: vocational training; medical college; students; principles of study; junior specialists in nursing.

Вступ. Розробка системи професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи передбачає врахування засадничих ідей і вимог до організації освітнього процесу в медичних коледжах, що відображають сукупність дидактичних принципів. У педагогічній науці виокремлюють дидактичні принципи, дотримання яких важливе для організації освітнього процесу як у

загальноосвітній школі, так і у сфері вищої професійної освіти (в коледжах, інститутах, академіях, університетах). Проте дотримання основних положень (принципів), які визначають впорядкованість змісту, форм і методів навчання та цілеспрямованість освіти на вирішення поставлених завдань, має свою специфіку залежно від того, хто є суб'єктом учіння: школярі, студенти коледжів чи університетів. Особливості дотримання загальнодидактичних

принципів у вищій школі визначаються ще й конкретною спеціальністю, яку здобувають майбутні фахівці (у контексті написання статті – це молодші спеціалісти сестринської справи), та прогнозованою результативністю навчання.

Мета дослідження – визначення особливостей дотримання загальнодидактичних принципів у професійній підготовці майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в медичних коледжах.

Методи дослідження. Для написання наукової статті використовувалися методи, які застосовуються в дослідницькій роботі. Історичний аналіз педагогічної літератури дав змогу встановити витоки створення цілісної системи принципів навчання корифеєм педагогічної думки Я.-А. Коменським. Узагальнено, що в розробленій системі науковець розкриває сутність і важливість таких дидактичних принципів: природовідповідності – для врахування в освітньому процесі особливостей розвитку підростаючого покоління (вікових, психологічних, природних); послідовності та систематичності – з метою відображення діалектичного розвитку науки, особистості, освіти, виявлення взаємозв'язку між теоретичним матеріалом певної дисципліни і кількома іншими дисциплінами, які вивчаються, що забезпечує розширення світогляду особистості, зростання від нижчого до вищого рівнів навчання та ін. [4]. У результаті історичного аналізу наукової спадщини Ф. В.-А. Дістервега встановлено, що науковець розглядав дидактичні принципи як вимоги не лише до змісту освіти, а й до вчителя й учнів. Великий педагог наголошував на важливості таких принципів виховання: природовідповідності, культуровідповідності; самодіяльності [2]. У педагогічній спадщині К. Ушинського особлива увага приділяється проблемі дозування навчального матеріалу, зв'язку дидактичних принципів з формами й методами навчання. Видатний педагог підкреслював необхідність урахування вчителем відповідності віковим особливостям розвитку особистості, свідомості, діяльності й активності учнів [3].

Теоретичний аналіз літературних джерел проводився стосовно професійної освіти, що дало змогу встановити витоки підготовки сестринського персоналу. Так, основні принципи навчання майбутніх медсестер закладені Ф. Найтінгейл, яка створила першу школу для підготовки фахівців сестринської справи, наполягала на тому, щоб і керівництво, і викладання у сестринських школах взяли на себе спеціально навчені медичні сестри. Таким чином, Ф. Найтінгейл ще понад 100 років тому пропонува-

ла те, що доречно покласти в основу реформування сучасної сестринської справи, зокрема в Україні. Так, перша школа медичних сестер при загальній лікарні була створена в 1895 р. у Львові [6].

Проводився теоретичний аналіз наукових педагогічних джерел з метою уточнення змістового наповнення шляхів реалізації дидактичних принципів у професійній підготовці майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи у медичних коледжах на сучасному етапі [1, 5, 7].

Результати дослідження. До основних дидактичних принципів, яких необхідно дотримуватися у професійній підготовці майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи у медичних коледжах, віднесено принципи науковості, послідовності та систематичності, доступності, зв'язку навчання з життям (теорії з практикою), свідомості й активності, наочності та ін.

Розкриємо основні способи реалізації деяких з означених принципів.

З метою дотримання *принципу науковості* у професійній підготовці майбутніх фахівців медсестринства враховуються наукові дані різних сфер діяльності людини: медичної, педагогічної, психологічної та ін. Тому основою для структурування матеріалу з кожної дисципліни, які входять до навчального плану медичного коледжу, є:

- перевірені наукові факти, закони і закономірності, специфічний поняттєво-термінологічний апарат, який використовується у професійній комунікації фахівців медичної сфери;
- виявлення причинно-наслідкових зв'язків між конкретними явищами та процесами в медсестринській діяльності;
- аргументація досягнень в історичному контексті розвитку медицини та медсестринства й висвітлення сучасних наукових здобутків у медичній сфері;
- зв'язок медицини і сестринської справи з іншими науками (психологією, педагогікою, валеологією, екологією та ін.).

Для дотримання *принципу науковості* викладач повинен проаналізувати зміст дисципліни і встановити можливості підсилення наукового рівня теоретичного матеріалу за рахунок насичення новою інформацією. Таким чином, у студентів формується сучасний науковий світогляд. Майбутні медсестри опановують не лише методи наукового пізнання і науково-дослідницької діяльності, що сприяє розширенню їхнього наукового світогляду, а й обґрунтовують науковий сенс методів профе-

сійної діяльності, що сприяє становленню висококваліфікованого і компетентного фахівця. Особливо важливим у реалізації принципу науковості є формування у майбутніх фахівців сестринської справи критичного ставлення до псевдонаукових поглядів і теорій, уміння аргументовано і логічно відстоювати власну наукову і професійну позицію.

Логіка наукового розуміння студентами медичної термінології та пояснення специфіки і змісту медсестринської діяльності передбачає дотримання *принципу послідовності і систематичності*. Реалізація цього дидактичного принципу базується на формуванні системних знань студентів про медичну сферу і професійну діяльність у ній молодших спеціалістів сестринської справи. Системні знання студенти накопичують, послідовно вивчаючи комплекс дисциплін згідно з навчальним планом медичного коледжу. Основною вимогою до вивчення всіх дисциплін є використання міждисциплінарної інтеграції (логічного взаємозв'язку матеріалу з вивчених дисциплін з іншими, які викладаються паралельно на тому ж курсі чи будуть вивчатися, та з майбутньою професійною діяльністю). Така послідовна і систематична внутрішньодисциплінарна, міждисциплінарна та професійно-спрямована синергія дає ефект біфуркації – розширення професійного світогляду в процесі переходу з одного курсу навчання на вищий на основі комплексного опанування різноспрямованих знань, умінь і навичок та використання набутих компетенцій спочатку під час практичних занять, а надалі – в майбутній роботі за фахом.

Основними вимогами до реалізації принципу послідовності і систематичності є:

- формування професійних компетенцій у майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи у логічній послідовності, пов'язуючи теоретичний матеріал з дисциплінами, які вже вивчені, вивчаються чи будуть вивчатися, та з необхідними практичними вміннями й навичками, які спочатку апробуються на практичних заняттях, а далі (в результаті систематичного повторення) перетворюються в системну модель доцільних алгоритмізованих професійних дій;

- розробка викладачами педагогічної стратегії навчання майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи, в якій інтегруються традиційні та інноваційні педагогічні технології, форми і методи роботи зі студентами медичних коледжів; на кожному занятті підкреслюється міждисциплінарний і професійно зорієнтований зв'язок теоретичної та практичної підготовки; застосовується дієва систе-

ма контролю та оцінювання результатів освітньої діяльності студентів.

Важливим у професійній підготовці майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в медичних коледжах є *принцип доступності*. Позаяк студентами коледжу стають особи віком 14–15 років (після закінчення 9 класу), відтак в організації навчання необхідно враховувати особливості їхнього вікового та інтелектуального розвитку. Викладачі покликані таким чином структурувати навчальний матеріал, щоб вивчення фахових дисциплін відбувалося на належному науковому рівні (з новою медичною термінологією, професійним спрямуванням) та водночас враховувалися індивідуальні особливості студентів.

На основі використання особистісно орієнтованого підходу, трансформації науково-медичної інформації в навчально-доступну (але не примітивізовану), застосування дієвих педагогічних технологій (інтерактивних, тренінгових, розвитку аналітичного та креативного мислення, проектних та ін.) викладачі можуть створювати ситуації успіху для кожного студента. В такому випадку майбутні молодші спеціалісти сестринської справи мають змогу зрозуміти і засвоїти необхідний і доступний науковий і навчальний контент, уникаючи інтелектуальних, моральних, фізичних перевантажень.

Завдання викладача полягає в розробці цілісної системи вивчення окремої дисципліни чи їх комплексу. Системний підхід у реалізації принципу доступності передбачає:

- урахування викладачами результативності сприймання і розуміння студентами нового матеріалу (не перенасичувати заняття новими і малозрозумілими термінами, акцентувати увагу на доцільності їх вивчення для професійної діяльності медичних сестер тощо);

- створення пакета навчально-методичних матеріалів, у яких матимуть місце диференційовані завдання, доступні для студентів з різним рівнем підготовленості;

- принцип доступності базується на дотриманні таких правил навчання: від загального до часткового, від легкого до важкого; відтак успішність студентів у виконанні диференційованих завдань нижчого рівня складності мотивуватиме майбутніх медсестер переходити до завдань вищого рівня;

- систематичний контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів надаватиме змогу виявляти прогалини у знаннях і професійних вміннях та спрямовуватиме майбутніх молодших

спеціалістів сестринської справи до професійного зростання;

– надання можливості студентам обирати обов'язковий і, водночас, доступний та оптимальний обсяг самоосвітньої роботи має на меті розширення їхнього професійного світогляду та стимулювання майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи до створення власної акме-стратегії професійного розвитку.

Принцип зв'язку навчання з життям, з майбутньою професійною діяльністю базується на тому, що студенти повинні усвідомлювати важливість і необхідність вивчення всіх дисциплін у медичному коледжі. Для усвідомленого вивчення студентами теоретичного матеріалу будь-якої дисципліни викладачі на кожному занятті повинні підкреслювати практичну значущість отриманих знань для повсякденного життя та для компетентного виконання професійних функцій молодшого спеціаліста сестринської справи.

Найбільш дієвими методами, які демонструють студентам зв'язок навчання з життям, є використання на заняттях ситуативних завдань, участь майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи у дидактичних іграх і навчальних тренінгах професійного спрямування та ін. Дослідники аргументують доцільність використання на прак-

тиці таких засобів: «різноманітні муляжі, моделі, тренажери, фантоми, віртуальні пацієнти та інші засоби, що дозволяють моделювати невідкладні стани, клінічні ситуації та інші аспекти професійної діяльності медичної спільноти» [1]. Такий досвід може бути основою для оновлення та осучаснення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

Розкриттю інших принципів навчання студентів у медичних коледжах буде присвячена наступна стаття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, для оптимізації професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в медичних коледжах необхідно чітко визначити і дотримуватися сукупності загальнодидактичних принципів. Особливості підготовки майбутніх фахівців медсестринства зумовлюють визначення ще й специфічних принципів навчання, що може бути предметом окремої науково-педагогічної розвідки.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у розробці методичного супроводу загальнодидактичних та специфічних принципів професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в медичних коледжах.

Список літератури

1. Варава О. Основні завдання, переваги та принципи використання симуляційного навчання у професійній підготовці майбутніх акушерок / О. Варава // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки». – Хмельницький : НАДПСУ, 2018. – № 2 (13). – С. 95–103.
2. Історія педагогіки. Мета і принципи виховання. – URL : http://megalib.com.ua/content/933_32Meta_i_principi_vihovannya.html.
3. К. Д. Ушинський – національна гордість народу України (до 190-річчя від дня народження). – URL : <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/exhibitions/1100-yshunskuj1>.
4. Коменський Я. А. Великая дидактика. Избранные главы. (Приводится по изданию: Педагогическое наследие / Я. А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Пес-

талоци. – М. : Педагогика, 1989. – 416 с.). – URL : http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Komensky/Komensky_Yan_Amos_Velikaya_didakt_izbr.htm.

5. Мельничук І. М. Переваги самоосвітньої діяльності майбутніх магістрів медсестринства в умовах дистанційного навчання / І. М. Мельничук, С. О. Ястремська // Медична освіта. – 2019. – № 1. – С. 96–101.

6. Пінчук В. Історія медицини / В. Пінчук. – URL : <http://www.mif-ua.com/archive/article/36878>.

7. Melnychuk I. M. Forms and methods of nurses professional training in the higher educational institutions of USA / I. M. Melnychuk, K. S. Pikon // Millennium science. Proceedings of XV International scientific conference. Morrisville, Lulu Press. – 2018. – P. 146–148.

References

1. Varava, O. (2018). Osnovni zavdannia, perevahy ta pryntsyphu vykorystannia symuliatyinoho navchannia u profesiinii pidhotovtsi maibutnix akusherok [The main tasks, benefits and principles of using simulation study in the future midwives training]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi*

akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Pedagogichni nauky – Collection of Scientific Works of the National Academy of State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences, 2 (13), 95-103. Khmelnytskyi: NADPSU [in Ukrainian].

2. Istoriia pedahohiky. Meta i pryntsyipy vykhovannia [History of pedagogy. Purpose and principles of education]. Retrieved from: http://megalib.com.ua/content/933_32Meta_i_principi_vihovannya.html [in Ukrainian].

3. K.D. Ushynskiy – natsionalna hordist narodu Ukrainy (do 190-richchia vid dnia narodzhennia) [K.D. Ushynskiy – national pride of the people of Ukraine (to the 190th anniversary)]. Retrieved from: <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/exhibitions/1100-yshunskuj1> [in Ukrainian].

4. Komenskiy, Ya.A. (1989). *Velikaya didaktika. Izbrannyye glavy* [The Great didactics. Selected Chapters]. Moscow: Pedagogika. Retrieved from: http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Komensky/Komensky_Yan_Amos_Velikaya_didakt_izbr.htm [in Russian].

5. Melnychuk, I.M., & Yastremska, S.O. (2019). Perevahy samoosvitnoi diialnosti maibutnikh mahistriv medsestrynstva v umovakh dystantsiinoho navchannia [Advantages of self-education activities of future masters of nursing in distance learning conditions]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 96-101 [in Ukrainian].

6. Pinchuk, V. *Istoriia medytsyny* [History of medicine]. Retrieved from: <http://www.mif-ua.com/archive/article/36878> [in Ukrainian].

7. Melnychuk, I.M., & Pikon, K.S. (2018). Forms and methods of nurses professional training in the higher educational institutions of USA. *Millennium science*. Proceedings of XV International scientific conference, 146–148. Morrisville, Lulu Press.

Отримано 25.03.19
Рекомендовано 29.03.19

Електронна адреса для листування: dmr-rv@ukr.net